2043-05 17/0

14/01/99

MINISTERE DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME SITE LE CIMETIERE DE LAEKEN, SIS PARVIS NOTRE-DAME A BRUXELLES-LAEKEN.

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier, notamment les articles 22 et 23;

Vu l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 6 février 1997 entamant la procédure de classement comme site du cimetière de Laeken sis Parvis Notre-Dame à Bruxelles-Laeken;

Vu l'avis du collège des bourgmestre et échevins de la ville de Bruxelles émis le 20 mars 1997;

Vu l'avis de la Commission royale des monuments et des sites émis le 1 octobre 1997;

Considérant que le propriétaire, la ville, n'a pas émis d'observation dans le délai prévu par l'article 20 de l'ordonnance du 4 mars 1993;

MINISTERIE VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS LANDSCHAP VAN HET KERKHOF VAN LAKEN, GELEGEN ONZE-LIEVE-VROUWVOORPLEIN TE BRUSSEL-LAKEN.

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed, inzonderheid op artikelen 22 en 23;

Gelet op het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 6 februari 1997 houdende instelling van de procedure tot bescherming als landschap van het kerkhof van Laken, gelegen Onze-Lievevrouwvoorplein te Brussel-Laken;

Gelet op het advies van het College van Burgemeester en Schepenen van de stad Brussel uitgebracht op 20 maart 1997;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen uitgebracht op 1 oktober 1997;

Overwegende dat de eigenaar, de stad, geen opmerkingen heeft meegedeeld binnen de termijn opgelegd door artikel 20 van de ordonnantie van 4 maart 1993;

Sur la proposition du Ministre-Président chargé des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites,

Op de voordracht van de Minister-Voorzitter belast met Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen,

A R R E T E :

B E S L U I T :

Article 1er - Est classé comme site, le cimetière de Laeken, les portails d'entrée sis square Cardinal Cardijn et parvis Notre-Dame, le mur d'enceinte entre les deux portails, la ceinture verte contiguë à la grille en dehors du cimetière, une partie du parvis Notre-Dame ainsi que le mur d'enceinte longeant la rue Leopold, sis parvis Notre-Dame à Bruxelles-Laeken, connu au cadastre de Bruxelles-Laeken, 18ème division, section B, 5ème feuille, parcelles n°s 507E (partie), 508A, 16ème division, section C, 2ème feuille, parcelles n°s 147B4 (partie), 147S4, 15ème division, section D, 2ème feuille, parcelles n°s 176K5, 177C, en raison de son intérêt historique, artistique, esthétique et scientifique, précisé dans l'annexe I du présent arrêté.

La délimitation du site est reprise sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Artikel 1 - Wordt beschermd als landschap het kerkhof van Laken, de toegangsportieken gelegen Kardinaal Cardijnplantsoen en Onze-Lieve-Vrouwvoorplein, de omheiningsmuur tussen de twee portieken, evenals de groengordel belendend het hekken aan de buitenkant van het kerkhof en een gedeelte van het Onze-Lieve-Vrouwvoorplein en de omheiningsmuur langs de Leopoldstraat, gelegen Onze-Lieve-Vrouwvoorplein te Brussel-Laken, bekend ten kadaster te Brussel-Laken, 18de afdeling, sectie B, 5de blad, percelen nrs 507E (gedeelte), 508 A, 16de afdeling, sectie C, 2de blad, percelen nrs 147B4 (gedeelte), 147S4, 15de afdeling, sectie D, 2de blad, percelen nrs 176K5, 177C,wegens zijn historische, artistieke, esthetische en wetenschappelijke waarde, zoals nader bepaald in bijlage I gevoegd bij dit besluit.
De afbakening van het landschap wordt aangeduid op het plan gevoegd in bijlage II bij dit besluit.

Art. 2 - La zone de protection relative au site décrit dans l'article 1er comprend les voiries, parties de voiries, ainsi que l'ensemble des parcelles ou parties de parcelles reprises dans le périmètre délimité sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Art. 2 - De vrijwaringszone met betrekking tot het in artikel 1 vermelde landschap betreft de wegen, gedeelten van de wegen evenals het geheel van de percelen of gedeelten van de percelen opgenomen in de omtrek zoals afgebakend op het plan gevoegd in bijlage II bij dit besluit.

Art. 3 - Les conditions particulières de conservation sont les suivantes :

a) L'utilisation, l'entreposage ou la fabrication de substances nocives au développement et à la croissance des plantations, de la faune et de la flore ou nuisibles à la qualité des eaux sont prohibés.

b) L'allumage de feux est interdit sous les arbres.

c) La poursuite, la chasse ou la capture de toute espèce d'animal sauvage est interdit.

d) L'entretien normal des arbres (enlèvement des branches mortes ou cassées, soins aux plaies) est obligatoire.

e) En ce qui concerne uniquement les sépultures comprises dans les parterres n°s 5ab, 6abc, 8, 9abcdef, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 21, 22,, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29ab, 30abc, 31ab, 35a et 36 ainsi que les sépultures en première couronne (première rangée en bordure) des parterres n°s 32, 33, 34, 35b et 37 :

1- La démolition partielle ou totale d'une sépulture est interdite.

2- Peindre des éléments, les enduire alors qu'ils ne l'ont jamais été, ainsi que les nettoyer autrement qu'à l'aide d'eau pure à pression basse contrôlée est interdit.

3- Le déplacement d'une sépulture est interdit.

4- L'entretien normal (réparation immédiate des dégâts, étançonnage immédiat ou recouvrement à l'aide de matériaux provisoires en cas d'urgence, nettoyage de

Art. 3 - De bijzondere behoudsvoorwaarden zijn de volgende :

a) Het gebruik, de opslag of de aanmaak van stoffen die schadelijk kunnen zijn voor de ontwikkeling en de groei van de aanplantingen, de fauna en de flora of voor de kwaliteit van het water, zijn verboden.

b) Het aansteken van vuur onder de bomen is verboden .

c) Het opjagen, jagen en vangen van alle soorten wilde dieren is verboden.

d) Het gewoon onderhoud van de bomen (het verwijderen van dode of afgebroken takken; het verzorgen van beschadigde plekken) is verplicht.

e) Voor wat uitsluitend de graftekens betreft begrepen in de perken nrs 5ab, 6abc, 8, 9abcdef, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29ab, 30abc, 31ab, 35a en 36 evenals de graftekens gesitueerd in de eerste krans (eerste rij van de rand) van de perken nrs 32, 33, 34, 35b en 37 :

1- De gedeeltelijke of gehele afbraak van een grafmonument is verboden.

2- Het beschilderen van elementen, ze bepleisteren hoewel ze dit nooit geweest zijn, evenals het reinigen op een andere wijze dan met zuiver water onder gecontroleerde lage druk is verboden.

3- De verplaatsing van een grafteken is verboden.

4- Het normale onderhoud (onmiddelijke herstelling van schade, het onmiddelijk schoren of bedekken met voorlopig materiaal in dringend geval, het reinigen

la pierre, et, alentour, ordonnancement des plantations) est obligatoire.

f) En ce qui concerne uniquement les sépultures comprises dans les parterres n°s 4, 7, 20a et 20b ainsi que celles situées dans la partie centrale (la première couronne de sépultures est exclue) des parterres n°s 32, 33, 34, 35b et 37 et pour autant qu'ils datent d'avant 1935 :

1- La démolition partielle ou totale d'une sépulture est interdite.
2- Peindre des éléments, les enduire alors qu'ils ne l'ont jamais été, ainsi que les nettoyer autrement qu'à l'aide d'eau pure à pression basse contrôlée est interdit.

3- Le déplacement d'une sépulture est autorisé.

Les conditions particulières de conservation peuvent être précisées par un plan de gestion.

Art. 4 - Le ministre qui a les monuments et sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, le 14 -01- 1999

Par le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et Ministre des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites,

van de steen, de logische afmeting van de omgevende aanplantingen) is verplicht.

f) Voor wat betreft uitsluitend de graftekens begrepen in de perken nrs 4, 7, 20a en 20b, evenals degene gesitueerd in het centrale gedeelte (de eerste krans van graftekens is uitgesloten) van de perken nrs 32, 33, 34, 35b en 37 en voor zover ze dateren van voor 1935 :

1- De gedeeltelijke of gehele afbraak van een grafteken is verboden.
2- Het beschilderen van elementen, ze bepleisteren hoewel ze dit nooit geweest zijn, evenals het reinigen op een andere wijze dan met zuiver water onder gecontroleerde lage druk is verboden.
3- De verplaatsing van een grafteken is toegestaan.

De bijzondere behoudsvoorwaarden kunnen nader bepaald worden door een beheersplan.

Art. 4 - De minister bevoegd voor de monumenten en landschappen, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 14 -01- 1999

Door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen,

Charles PICQUE.

Copie certifiée conforme Voor eensluidend verklaard afschrift

Nadine SOUGNÉ

V.9605

GRBC - Chancellerie BHR - Kanselarij

ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME SITE LE CIMETIERE DE LAEKEN SIS PARVIS NOTRE-DAME A BRUXELLES-LAEKEN

Réf. cadastrale : Bruxelles-Laeken, 18ème division, section B, 5ème feuille, parcelles n°s 507E (partie), 508A, 16ème division, section C, 2ème feuille, parcelles n°s 147B4 (partie), 147S4, 15ème division, section D, 2ème feuille, parcelles n°s 176K5, 177C

Description sommaire:

En Région bruxelloise, le cimetière de Laeken, né d'un champ des morts médiéval, est le seul qui entoure une vieille église.
Cette église gothique fut presque entièrement démolie en 1904 malgré de vigoureuses protestations. Seul, le chœur se dresse encore au milieu du cimetière. II est protégé comme monument depuis 1936. Déjà partiellement inutilisée dès 1850, la vieille église fut totalement désaffectée en 1872, date de l'inauguration de la nouvelle église Notre-Dame, construite hors du cimetière d'après les plans de l'achitecte J. Poelaert.
Au Moyen-Age, l'église Notre Dame de Laeken était déjà un sanctuaire très fréquenté.
La légende veut que la construction de l'église soit due à l'intention miraculeuse de Notre Dame. L'archiduchesse Isabelle, qui vouait un culte profond à la Sainte Vierge, était particulièrement attachée à ce lieu. En 1622, deux ans après la mort de son époux Albert, elle y organisa un grand pèlerinage qui réunit toute la cour et près de quatre cents béguines. Cet événement est notamment immortalisé par le tableau peint en 1622 par Nicolas Vander Horst et conservé à la Maison du Roi. On y distingue clairement l'ancienne petite église entourée du cimetière. Aucune tombe n'est peinte. A cette époque, en effet, seuls les notables et les ministres du culte avaient droit à une sépulture.

A cette époque, Laeken était un petit village champêtre aux confins de la ville où l'on dénombrait tout au plus une cinquantaine d'habitations.
Dès la fin du XVIIIème siècle et principalement au XlXème siècle, la commune connut un accroissement important. Laeken devint, par excellence, le lieu d'habitation de la noblesse et de la bourgeoisie qui y ont été attirés non seulement par le pittoresque du site mais aussi par le caractère résidentiel du château de Schoonenberg qui avait été construit dans le seconde moitié du XVIIIème siècle pour servir de résidence aux Régents autrichiens. La Dynastie belge s'y installa également.

La population de Laeken augmenta fortement tout au long du XlXème siècle, passant de 1.806 habitants en 1831 à 4.019 en 1848 pour atteindre 17.856 habitants en 1880. Face à cet accroissement rapide de la population, le cimetière devint bientôt trop petit.

Dès 1778, sur l'ordre du curé Livinus De Pillecijn, on mesura deux parcelles jouxtant le cimetière. Ceci tend à prouver que l'on envisageait déjà des plans d'agrandissement.

Aux XIXème et XXème siècle, le cimetière connut diverses extensions.

Le noyau historique forme une couronne tout autour du chœur de l'ancienne église. C'est à cet endroit que sont disposés les plus anciens monuments funéraires.

L'ancienne entrée est située au nord. A l'extérieur du mur d'enceinte, entre le square Cardinal Mercier et la crypte de la nouvelle église Notre Dame, se dresse une fontaine de pierre du XVIIème siècle qui a la forme d'une grande colonne ornée de rangées de fleurs. Tout à côté, pointe un pilier portant l'inscription IBVDB Kerckmeester anno 1792. Autrefois, ce pilier balisait avec son pendant aujourd'hui disparu, l'entrée du cimetière.

Aux XIXème etXXème siècle, le cimetière s'étendait vers le sud et vers l'est.

Le premier agrandissement date de 1832. La superficie du terrain, suite à l'achat des deux parcelles, atteignit 1 ha, 3 a et 73 ca.

En 1849, le géomètre Ed. De Roy dressa un plan précis d'aggrandissement. On y distingue l'ancienne église et, côté sud, un certain nombre de parcelles. Le cimetière mesure alors 1 ha, 23 a et 44 ca.

Sur un plan du cimetière daté de 1906,publié dans l'ouvrage de A. Cosijn, *Le cimetière de Laeken, l'*ancienne église ne figure plus. Le choeur subsistant est nettement visible tout comme une extension en forme d'eventail vers l'est et le premier tracé des galeries funéraires.

Dès 1876, on opta pour les galeries funéraires pour faire face au manque de place. Les galeries (utilisées dès 1878) sont une construction souterraine à hauts murs, chacune flanqué de niches composites à l'intérieur desquelles des caissons sont glissés horizontalement. Chaque rangée de 5 niches est surmontée d'un monument funéraire choisi par les propriétaires des concessions, ou, si les niches sont partagées entre différentes propriétaires, par un monument funéraire placé aux frais de la ville.
Les galeries funéraires furent succesivement agrandies en 1919 et 1928. La construction ultérieure des emplacements souterrains fut réalisée par F. Malfait, architecte de la ville, qui, en 1932, dressa également les plans de la nouvelle entrée monumentale en style Art Déco sise place Notre Dame.

Le cimetière de Laeken connut surtout un grand succès à partir de 1850 lorsque la reine Louise Marie exprima formellement le souhait d'être enterrée dans ce cimetière.
Le cimetière de Laeken possédait un indéniable caractère médiéval et connut un grand succès principalement auprès des catholiques Les remarquables monuments funéraires qui y furent dressés tendaient autrefois vers le néogothique et formaient tout autour du choeur gothique un admirable ensemble romantique.
Bon nombre de personnalités contemporaines de premier plan, tant du monde politique,intelectuel, artistique que judiciaire, y sont enterrés.
Outre d'exemples remarquables d'architecture funéraire, dont les monuments des famillesPoelaert, Wittouck-Boucquéau, Laveine, Hermans, Dindal et Devestel le cimetière possèdedes oeuvres d'art de grande qualité dont "Le Penseur" du célèbre sculpteur A.

Rodin (monument J. Dillen), ainsi que des oeuvres de J. Dillens (monument Moselli), I. De Rudder (famille De Ro), Ch. A. Fraikin (monument Nicolay).
Un grand nombre de notables y sont enterrés dont: les ministres J.E. Vanderstichelen, G.H. Van Volxem, L. Veydt, J.B. Masui, directeur-général des Chemins de fer belges, F. Bayet, G.P. Longé, premier présidents de la Cour de Cassation, B. Story-Van Waes, C.J. Herry et J.Van Volxem, bourgmestres de Laeken; des personalités du monde artistique et scientifique dont les peintres J.F. de Biefve, A. De Vriendt, F.J. Navez, J.F. Portaels, le sculpteur P.Devigne, les écrivains André Van Hasselt, Ch. Potvin, baron G.J.A. de Stassart, l'archéologue L. Galesloot; les architectes J. Poelaert, T.F. Suys, L. Suys, A. Balat, P.J. Jamaer, L. De Curte, le médecin baron L.J.G. Seutin, la pianiste Marie Pleyel, la cantatrice La Malibran, le cartographe Vander Maelen etc.

Le caractère verduré du cimetière est à la fois modeste et exceptionnel. En effet, même si au premier regard ce site apparaît comme peu arboré, on ne peut qu'être frappé par l'exceptionelle diversité de la végétation présente. Le site se présente comme une série de parterres limités par des chemins ou des haies de troène, ifs ou thuya. On remarquera le très intéressant aligment de charmes taillés le long de la rue Léopold I, deux allées de féviers d'Amérique (inermis) et une très intéressante allée d'une variété de chêne fort peu commune. Disséminés dans tout le site, on remarquera de très nombreux ifs dont la taille et le port sont généralement exceptionnels. On sera également frappé par l'abondance d'espèces à feuilles persistantes comme de très vieux buis, des thyuas, des cyprès, des rhodondendron, des pins parfois remarquables, des Aucubas, des lauriers-cerise, de nombreuses variétés de houx et de lierres.
Le site comprend également une série d'arbres isolés dont deux hêtres pleureurs remarquables, un frêne pleureur, un bel exemplaire de févier d'Amérique de l'espèce botanique à épines et d'une aubépine à un style au tronc torsadé de 1.94 m de circonférence qui est sans conteste le plus gros exemplaire bruxellois et qui figure également parmi les plus beaux exemplaires de Belgique (arbre-monument).
Le cimetière est bordé dans sa partie septentrionale par une zone arborée constituée d'un agréable agencement de pelouses ceinturées de haies de troènes, égayées par des massifs d'arbustes décoratifs et par un nombre impressionont d'arbres souvent remarquables dont plusieurs ifs de taille exceptionelle, un double alginement de grands tilleuls, un robinier, plusieurs frênes dont un exemplaire au port pleureur, un marronnier, plusieurs chênes, un bel hamamélis, un hêtre, un érable et un charme.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier:

Intérêt historique, artistique, esthétique et scientifique:

Au Moyen Age déjà, le cimetière de Laeken était un lieu de pélérinage très fréquenté.

L'archiduchesse Isabelle s'y rendait régulièrement. A la mort de son époux Albert, elle organisa une grande procession vers Laeken. Hélas, de l'ancienne église, seul le chœur subsiste encore au centre du cimetière.

Laeken, depuis le XVIIIème siècle, est intimement lié à la famille royale de Belgique. La reine Louise Marie avait émis le voeu le plus cher d'y être enterré. C'est sans conteste une de raisons qui contribuèrent à l'énorme succès du cimetière. A côté d'artistes, de philosophes et de scientifiques reposent des notables de tout premier plan. Par son caractère médiéval, le cimetière de Laeken exerçait un incontestable attrait auprès des catholiques qui y firent construire de remarquables monuments néogothiques et ce, par opposition au cimetière d'Evere, qui avait une connotation plus 'libérale". Laeken se transformait en un remarquable ensemble romantique, un "cimetière-musée" en plein air semblable au Père lachaise.

Dans le cimetière, la végétation est sobre mais exceptionelle. Quelques arbres comptent parmi les espèces les plus intéressantes de Belgique, dont une aubépine à un style au tronc torsadé d'une circonférence de 1.94 m. L'intérêt scientifique est dû à la présence particulièrement frappante d'essences arborées très diversifiées et de grande qualité tant du point de vue des espèces que des ports.

Le cimetière rassemble de splendides exemples de l'architecture funéraire et des oeuvres d'art tel '1e Penseur" d'A.Rodin.

L'idée originale de galeries funéraires, inaugurées en 1878, est tout à fait remarquable. Elles sont considérées comme prototypes que d'autres commune de la Régfion Bruxelloise ont imités. Pour quelques monuments funéraires et la première partie des galeries, une procédure de protection a été prise, motivée par la remarquable qualité des biens.

A gauche de la monumentale entrée du parvis Notre-Dame, se trouve l'atelier d'origine de la famille Salu, tailleurs de pierre qui, des générations durant, tirèrent leur activité du cimetière de Laeken. L'atelier aussi est aujourd'hui protégé. Il abrite le musée de l'art funéraire et le siège d'Epitaaf, le centre de l'archéologie funéraire.

Le cimetière, par son caractère médiéval et romantique, son étonnante composition, sa situation originale et pittoresque, site remarquable, mérite préservation et protection.

Vu pour être annexé à l'arrêté du 14 -01- 1999

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et Ministre des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites,

Charles PICQUE.

Copie certifiée conforme

NADINE SOUGNÉ
CHANCELLERIE

V.9605

BIJLAGE I VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS LANDSCHAP VAN HET KERKHOF VAN LAKEN, GELEGEN ONZE-LIEVE-VROUWVOORPLEIN TE BRUSSEL-LAKEN

Kadastrale gegevens : Brussel-Laken, 18de afdeling, sectie B, 5de blad, percelen nr 507E (gedeelte), 508A, 16de afdeling sectie C, 2de blad, percelen nrs 147B (gedeelte), 147S4, 15de afdeling, sectie D, 2de blad, percelen nrs 176K5, 177C

Beknopte beschrijving :

Het kerkhof van Laken is een der enige in de Brusselse regio met een middeleeuwse kern rondom de oude kerk.
Deze gotische kerk werd in 1904 ondanks hevig protest haast volledig afgebroken. Alleen het koor staat nog middenin het kerkhof. Dit werd beschermd als monument in 1936.
Reeds vanaf 1850 was de oude kerk gedeeltelijk buiten gebruik tot in 1872 met de inhuldiging van de nieuwe Onze-Lieve-Vrouwekerk dat naar plannen van architect J. Poelaert buiten het kerkhof werd opgericht.
De Lakense Onze-Lieve-Vrouwekerk was reeds in de middeleeuwen een druk bezochte bedevaartplaats. Volgens een legende ontstond de kerk op miraculeuze wijze, dankzij de tussenkomst van Onze-Lieve-Vrouw. Aartshertogin Isabella, die een bijzondere verering had voor de Heilige Maagd, was biezonder aangetrokken door deze plaats. In 1622 oganiseerde zij daar, twee jaar na de dood van haar gemaal Albrecht, een grootse bedevaart, met heel haar hofhouding en een vierhonderdtal 400 begijnen. Deze optocht wordt o.a. voorgesteld op het schilderij van Nicolaas van der Horst uit 1622, dat thans bewaard is in het Broodhuis. Het oude kerkje wordt hier duidelijk afgebeeld met het omringende kerkhof. Er zijn geen echter graftekens te bespeuren. In die tijd kregen immers alleen lokale heren en bedienaars van de kerk een grafplaat.

Laken was eertijds een klein landelijk dorpje aan de rand van de stad met hoogstens een vijftigtal woningen. Vanaf het einde van de 18de eeuw en vooral in de 19de eeuw kende de gemeente een belangrijke groei. Laken werd de woonplaats bij uitstek van de adel en de burgerij die zich niet alleen aangetrokken voelden door het schilderachtige landschap maar ook door het residentiële karakter van het kasteel van Schoonenberg dat in de tweede helft van de 18de eeuw werd gebouwd als zomerresidentie van de Oostenrijkse regenten. Het Belgische vorstenhuis nam er eveneens zijn intrek.

De Lakense bevolking kende een forse groei in de loop van de 19de eeuw en steeg van 1806 inwoners in 1831 tot 4019 in 1848 en 17.856 in 1880.
De bevolkingstoeloop had als gevolg dat het kerkhof stilaan te klein werd.

Reeds in 1778 werd op last van pastoor Livinus De Pillecijn een opmeting gemaakt van twee percelen grond palend aan het kerkhof. Dit lijkt erop te wijzen dat men toen reeds vergrotingsplannen koesterde.

Het kerkhof kende in de loop van de 19de en 20ste eeuw diverse uitbreidingen.

De oudste kern vormt een krans rond het koor van de oude kerk. Hier bevinden zich de oudste grafmonumenten.

De oude ingang was in het noorden. Aan de buitenzijde van de omheinigsmuur, tussen het Kardinaal Cardijnplantsoen en de crypte van de nieuwe Onze-Lievevrouwekerk, staat een stenen fontein uit de 17de eeuw die de vorm heeft van een een hoge zuil versierd met bloemenranken. Hiernaast is er een pijler met de inscriptie IBVDB Kerckmeester anno 1792. Deze pijler bakende indertijd de inkom van het kerkhof af.

Het kerkhof heeft zich in de loop van de 19de en 20ste eeuw uitgebreid naar het zuiden en het oosten.

Een eerste uitbreiding dateert van 1832. De oppervlakte van het terrein wordt door aankoop van de twee percelen grond verdubbeld werd tot 1 ha, 3a en 73 ca.

In 1849 wordt er een vrij exact uitbreidingsplan opgemaakt door landmeter Ed. De Roy. Hierop ziet men de oude kerk met een aantal perken aan de zuidkant.
Het kerkhof meet hier 1 ha 23a en 44 ca.

Op het plan van het kerkhof, gepubliceerd in het werk van A. Cosyn, Le cimetière de Laeken, 1906, is de oude kerk afgebroken. Het overgebleven koor is duidelijk zichtbaar evenals een waaiervormige uitbreiding naar het oosten toe en het eerste tracé van de grafgalerijen.

Voor de grafgalerijen werd reeds in 1876 geopteerd om een oplossing te vinden voor het plaatsgebrek. De galerijen (in 1878 in gebruik genomen) bestonden uit een ondergrondse bouw van hoge wanden met naast elkaar gemetselde nissen waarin de kisten horizontaal worden geschoven. Elke reeks van 5 nissen werd aan de oppervlakte bekroond met een grafmonument naar keuze van de concessiehouders of indien de nissen verdeeld waren over verschillende concessiehouders, met een uniformmodel op kosten van de stad.
De grafgalerijen werden achtereenvolgens in 1919 en 1928 vergroot. De latere uitbouw van de ondergrondse begraafplaats werd gerealiseerd door stadsarchitect F. Malfait die in 1932 eveneens de plannen maakte voor de nieuwe monumentale inkom in art decostijl ter hoogte van het Onze-Lieve-vrouwvoorplein.

Het kerkhof van Laken kende vooral een groot succes vanaf 1850 toen koningin Louise Marie haar uitdrukkelijke wens had geuit om in dit kerkhof begraven te worden. Het Lakense kerkhof had een uitgesproken middeleeuws karakter en kende vooral succes bij de katholieken. De fraaie grafmonumenten die er werden opgericht zoeken eerder neogotisch en vormen rond het gotische koor een merkwaardig romantisch geheel.
Talrijke vooraanstaande persoonlijkheden, uit de politieke, intellectuele, artistieke wereld als de magistratuur zijn er begraven.
Naast fraaie voorbeelden van funeraire architectuur waaronder de monumenten van de families Poelaert, Wittouck-Boucquéau, Laveine, Hermans, Dindal en Devestel bezit het kerkhof ook kunstwerken van hoogstaande kwaliteit waaronder "De Denker" van de wereldberoemde beeldhouwer A. Rodin (monument J. Dillen), evenals werken van J.

Dillens (grafmonument Moselli), I. De Rudder (familie De Ro), Ch.A. Fraikin (monument Nicolay).
Een groot aantal notabelen liggen er begraven zoals o.a.: de ministers J.E. Vanderstichelen, G.H. Van Volxem, L. Veydt; J.B. Masui, directeur-generaal van de Belgische Spoorwegen; F. Bayet, G.P. De Longé, eerste voorzitters van het Hof van Cassatie; B. Story-Van Waes, C.J. Herry en J. Van Volxem, burgemeesters van Laken; persoonlijkheden uit de artistieke en wetenschappelijke wereld waaronder de schilders J.F. de Biefve, A. De Vriendt, F.J. Navez, J.F. Portaels, de beeldhouwer P. Devigne, de schrijvers André Van Hasselt, Ch. Potvin, baron G.J.A. de Stassart; de archeoloog L. Galesloot; de architecten J.Poelaert, T.F. Suys, L. Suys, A. Balat, P.J. Jamaer, L. De Curte, de arts baron L.J.G. Seutin, de pianiste Marie Pleyel, de cantatrice La Malibran; de cartograaf Vander Maelen enz.

De groenbeplanting van het kerkhof is bescheiden maar uitzonderlijk. Deze plaats lijkt inderdaad bij een eerste aanblik weinig met bomen beplant, maar men is verbaasd door de uitzonderlijke diversiteit van de vegetatie die er aanwezig is. De site bestaat uit perken gescheiden door hagen van liguster, taxus of westerse levensboom. Op te merken is eveneens de zeer interessante rij van haagbeuken die gesnoeid zijn langs de Leopold I straat, twee lanen met christusdoorn (inermis) en een zeer interessante laan met een varieteit van eik die weinig voorkomt. Verspreid over heel de site, merkt men zeer talrijke taxusbomen op waarvan de grootte en de omvang in het algemeen uitzonderlijk is. Opmerkelijk is ook de overvloed aan soorten groen blijvende bladeren zoals zeer oude palmbomen, de westerse levensboom, de cipres, de rondondendron, soms merkwaardige dennen, de Aucuba, de vogelkers, talrijke varieteiten van hulst en klimop.
De site bevat eveneens een reeks geïsoleerde bomen waarvan twee merkwaardige treurbeuken, een treures, een mooi exemplaar christusdoorn van een botanische soort met doornen en een meidoorn met getorseerde stam van 1.94 m omtrek die zonder twijfel het dikste Brusselse exemplaar is en hoort tot de mooiste exemplaren van België (de boom kan als een monument beschouwd worden).
Het kerkhof wordt aan de noordoostzijde omzoomd door een geslaagde groengordel bestaande uit grasperken en een gevarieerde beplanting van ligusterhagen, decoratieve struiken en een groot aantal merkwaardige bomen waaronder meerdere taxusbomen van uitzonderlijke omvang, grote lindebomen, robinia, meerdere essen, waarvan een treures, paardekastanje, meerdere eiken, een mooie hamamelis, een beuk, een esdoorn en een haagbeuk.

Belang van het goed volgens de criteria, bepaald in artikel 2, 1° van de Ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed :

Historische, esthetische, artistieke en wetenschappelijke waarde :

Het kerkhof van Laken was reeds in de middeleeuwen een druk bezochte bedevaartplaats. Aartshertogin Isabella ging hier regelmatig op bedevaart. Na de dood van haar echtgenoot, Albrecht, oganiseerde zij een grootse optocht naar Laken. Van de oude kerk staat jammer genoeg alleen het koor nog middenin het kerkhof.

Laken is sinds de 18de eeuw verbonden met het vorstenhuisblijft jammer genoeg alleen het koor is nauw verbonden met het Belgische vorstenhuis. Koninging Louise Marie had haar uitdrukkelijke wens geuit om begraven te worden te Laken. Dit was een van de redenen voor het enorme succes dat de begraafplaats kende. Vooraanstaande notabelen lieten er zich begraven, naast persoonlijkheden uit de artistieke, filosofische en wetenschappelijke wereld. Door het middeleeuwse karakter van het kerkhof genoot Laken vooral een voorkeur bij de katholieken die er fraaie neogotische monumenten oprichten en dit in tegenstelling met de begraafplaats van Evere, die eerder een vrijzinnige connotatie had. Laken groeide uit tot een fraai romantisch geheel, een funerair openluchtmuseum te vergelijken met de Père Lachaise.

De groenbeplanting van het kerkhof is sober maar uitzonderlijk te noemen. Een aantal bomen horen tot de interessantste exemplaren van België, waaronder een meidoorn met een getorseerde stam waarvan de omtrek 1.94 m bedraagt. Het wetenschappelijk belang ligt in de biezonder opmerkelijke aanwezigheid van zeer gediversifieerde boomsoorten van hoge kwaliteit zowel wat de soorten als de omvang betreft.

Het kerkhof bezit merkwaardige voorbeelden van funeraire architectuur, hoogstaande kunstwerken waaronder « De Denker » van A. Rodin.

De origineel opgevatte grafgalerijen die hier vanaf 1878 in gebruik werden genomen zijn eveneens zeer merkwaardig. Zij worden beschouwd als een uniek prototype dat een navolging kende in andere gemeenten van de Brusselse regio. Voor enkele grafmonumenten, alsook de eerste fase van de grafgalerijen werd omwille van hun hoogstaande kwaliteiten de beschermingsprocedure reeds aangevat.

Het oorspronkelijke atelier van de grafbeeldhouwersfamilie Salu wiens aktiviteiten gedurende generaties verbonden waren aan het Lakense kerkhof, ligt links van de monumentale inkom aan het Onze-Lieve-Vrouwvoorplein. Dit is reeds beschermd als monument. Hier is op het museum voor grafkunst en het centrum voor funeraire archeologie Epitaaf gevestigd.

Het kerkhof vormt door zijn middeleeuwse en romantische karakter, de biezondere samenstelling van zijn collectie en zijn oorspronkelijk en pittoreske ligging een merkwaardig landschap dat vrijwaard en beschermd dient te worden.

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 14 -01- 1999

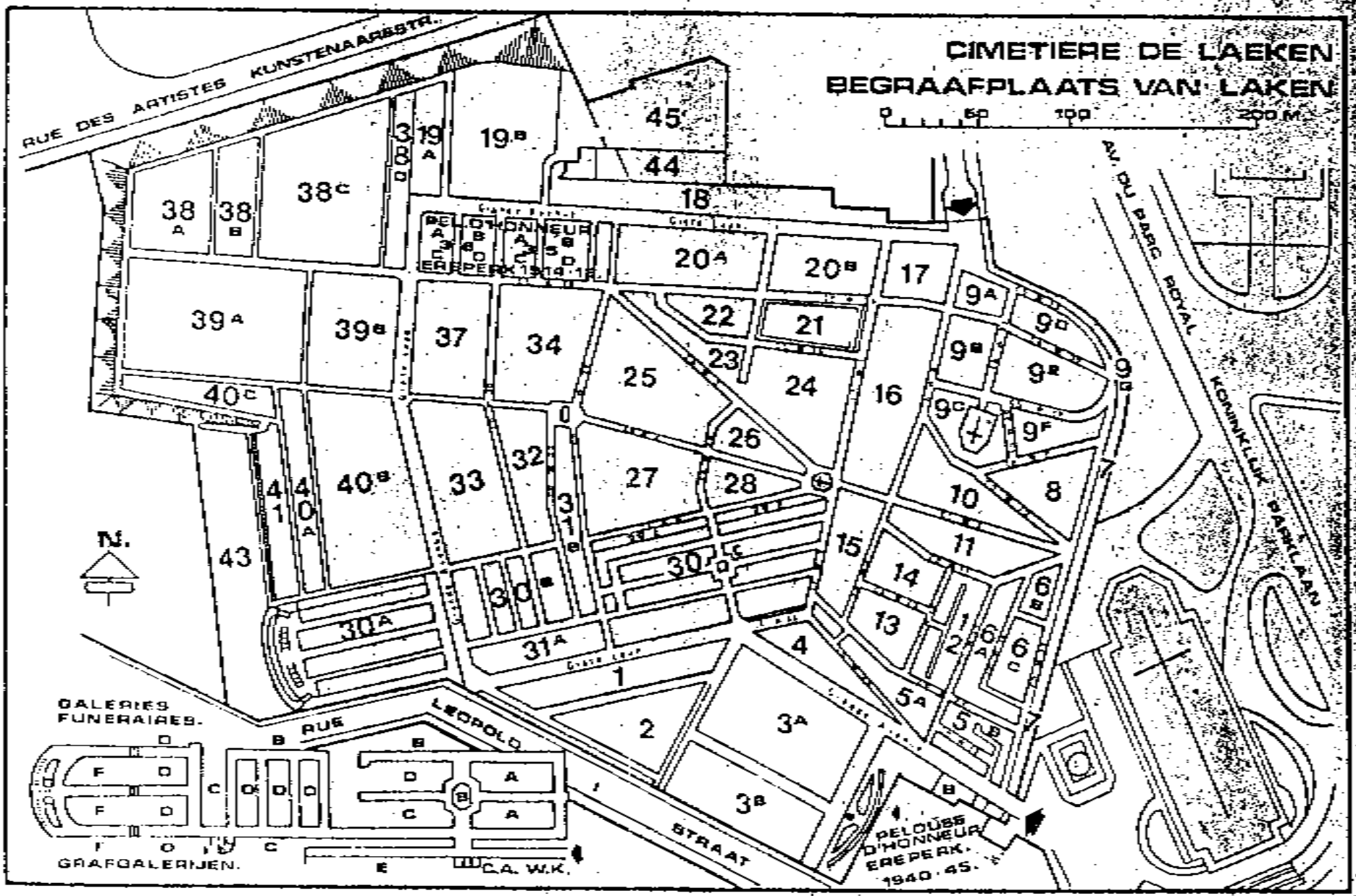
De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen

Charles PICQUE.

VOOR EENSLUIDEND VERKLAARD AFSCHRIFT

V.9605

NADINE SOUGNÉ
KANSELARIJ

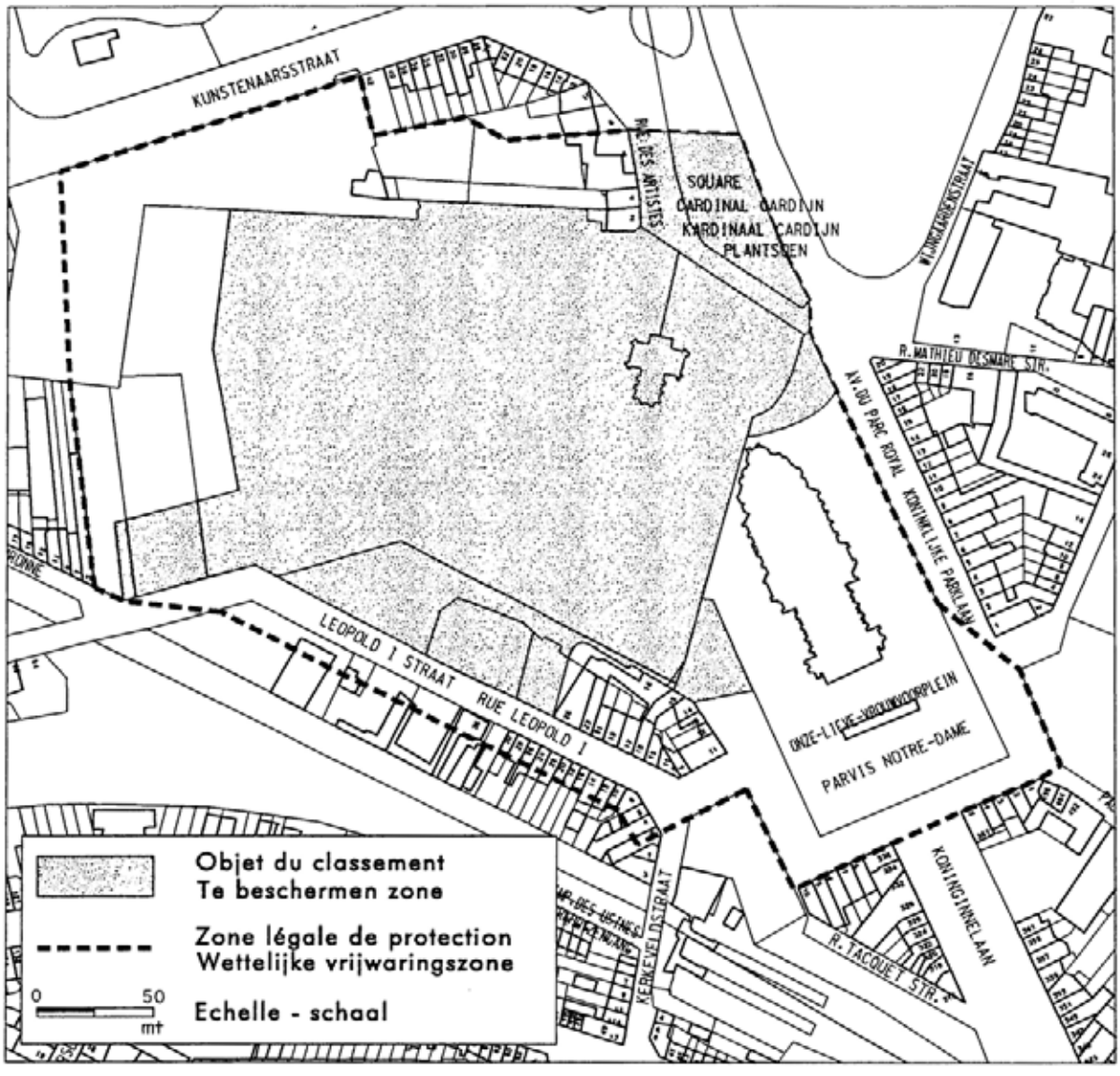

CIMETIERE DE LAEKEN
BEGRAAFPLAATS VAN LAKEN
0 50 100 200 M
RUE DES ARTISTES
KUNSTENAARSSTR.
AV. DU PARC ROYAL
KONINKLIJK PARKLAAN
PELOUSE D'HONNEUR EREPERK
N.
GALERIES FUNERAIRES.
GRAFGALERIJEN.
B RUE LEOPOLD I STRAAT
C.A. W.K.
PELOUSE D'HONNEUR EREPERK. 1940-45.

ANNEXE II A L' ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME SITE LE CIMETIERE DE LAEKEN, SIS PARVIS NOTRE-DAME A BRUXELLES-LAEKEN.

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS LANDSCHAP VAN HET KERKHOF VAN LAKEN, GELEGEN ONZE-LIEVEVROUWVOORPLEIN TE BRUSSEL-LAKEN.

DELIMITATION DU SITE ET DE LA ZONE DE PROTECTION

AFBAKENING VAN HET LANDSCHAP EN VAN DE VRIJWARINGSZONE

Vu pour être annexé à l'arrêté du ,

14 -01- 1999

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et Ministre des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites,

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 14 -01- 1999

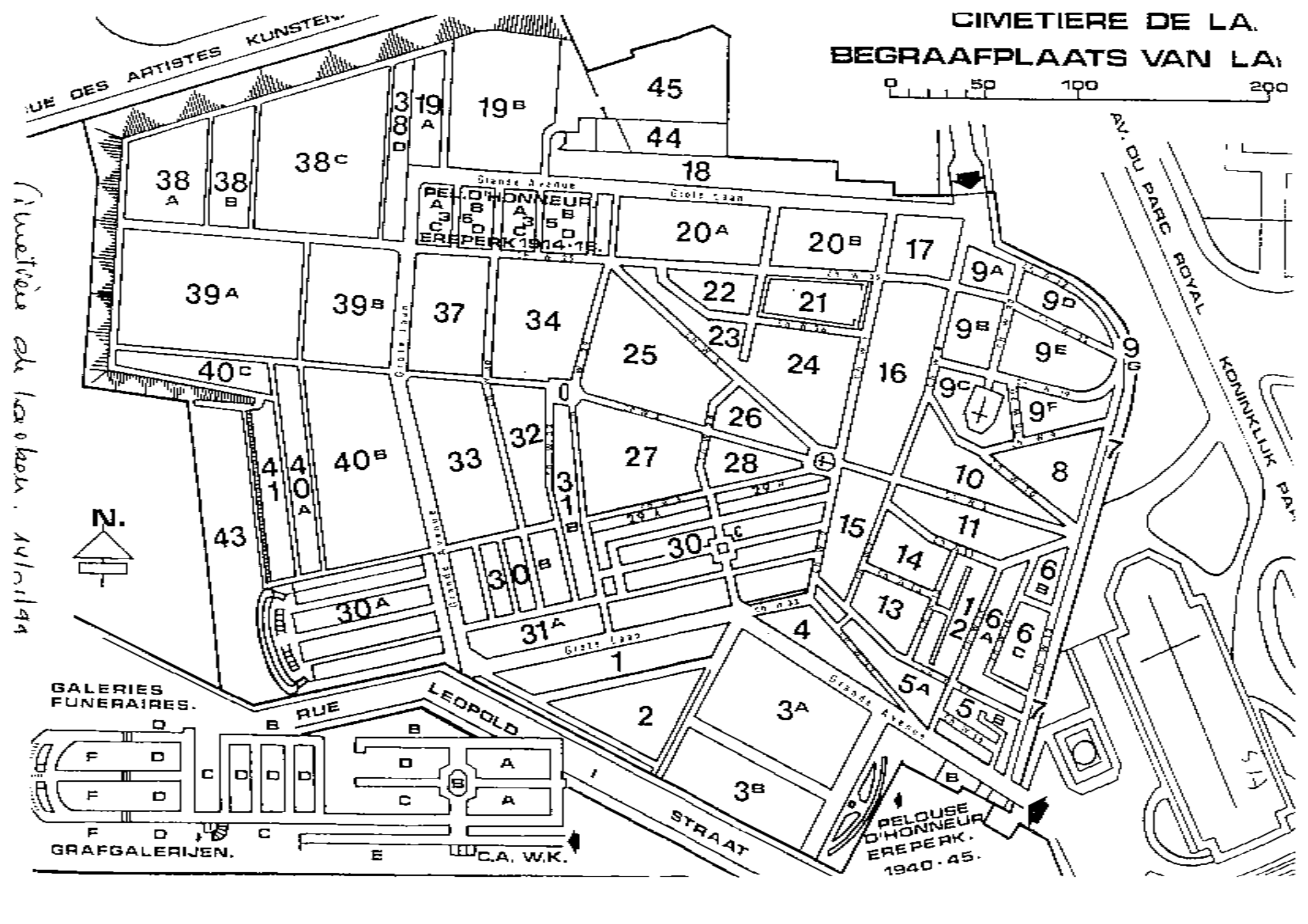
De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen,

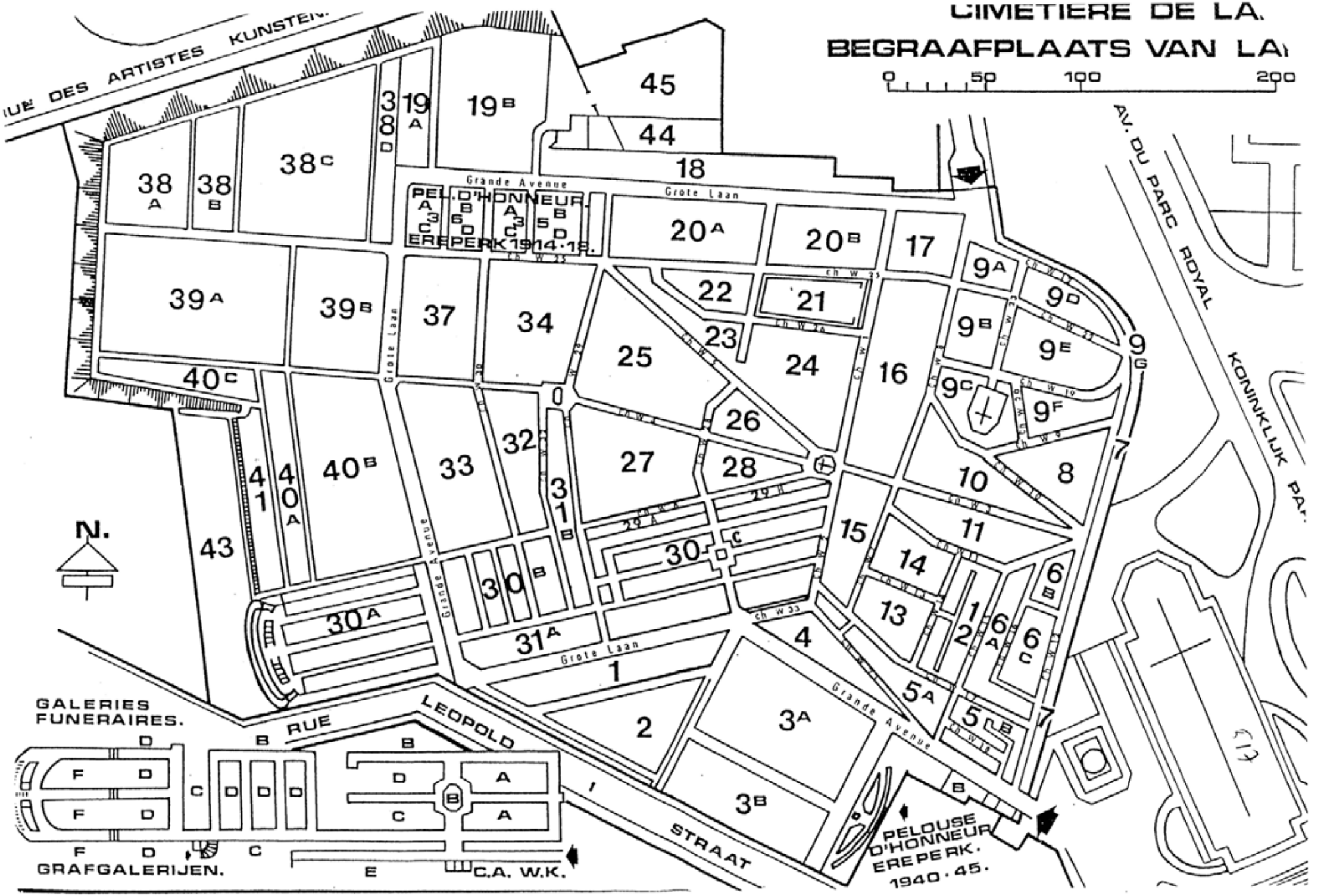
Copie certifiée conforme - voor eensluidend verklaard afschrift

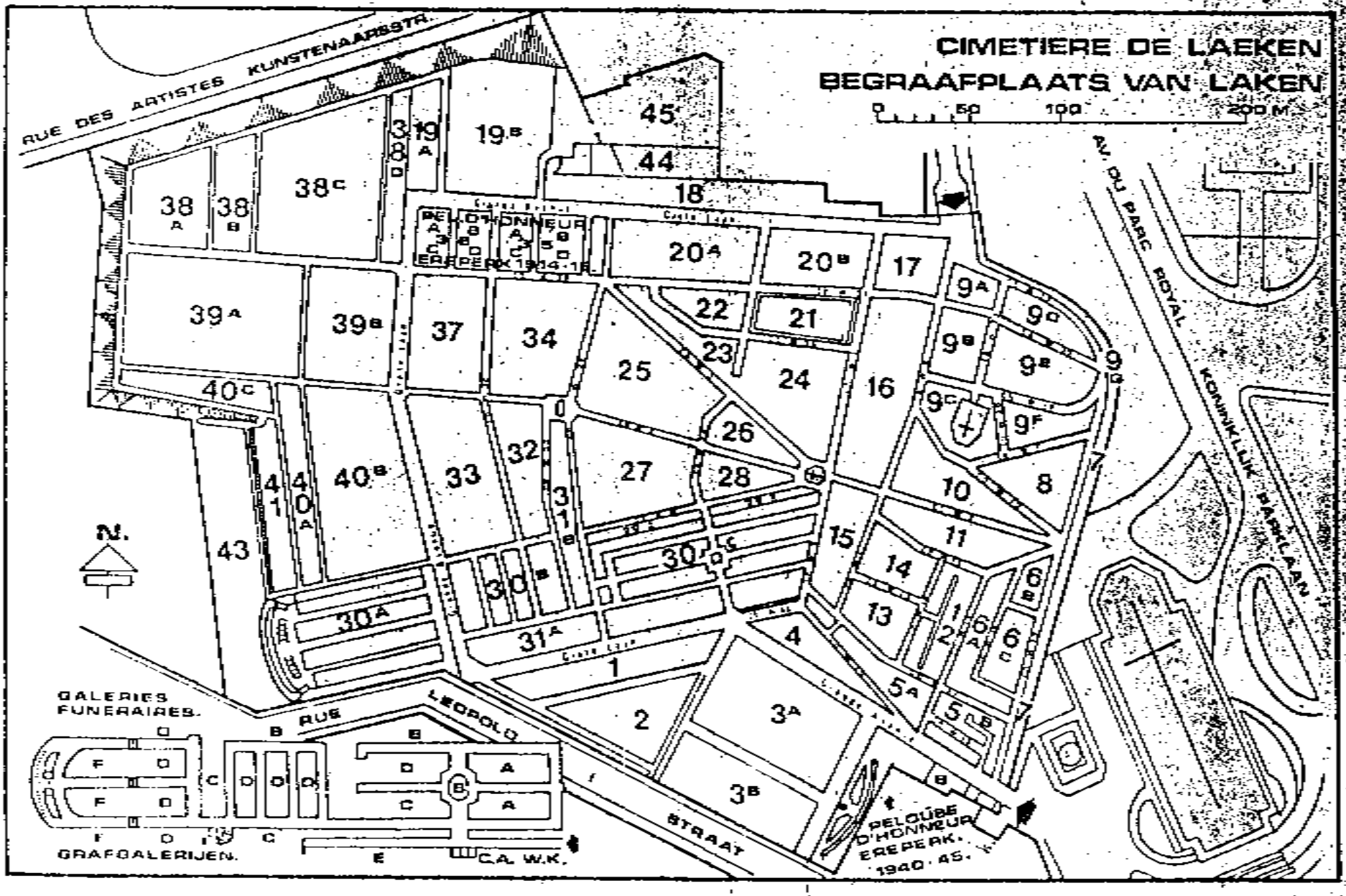
Nadine SOUGNÉ

Charles PICQUE.

GRBC - Chancellerie

CIMETIERE DE LA.
BEGRAAFPLAATS VAN LA
0 50 100 200
AV. DU PARC ROYAL
KONINKLIJK PA
RUE DES ARTISTES
KUNSTEN
PEL. D'HONNEUR
EREPERK 1914-18.
Grande Avenue
Grote Laan
N.
GALERIES FUNERAIRES.
GRAFGALERIJEN.
RUE LEOPOLD
STRAAT
C.A. W.K.
PELOUSE D'HONNEUR
EREPERK.
1940-45.
45
44
18
19
19B
38
38A
38B
38C
20A
20B
17
9A
9B
9C
9D
9E
9F
9G
22
21
23
24
16
25
26
39A
39B
37
34
40C
40B
33
32
27
28
10
8
43
41
40A
31B
30
30B
30A
31A
15
14
13
12
11
6B
6A
6C
4
5A
5B
1
2
3A
3B

CIMETIERE DE LA.
BEGRAAFPLAATS VAN LA
0 50 100 200
AV. DU PARC ROYAL
KONINKLIJK PA
RUE DES ARTISTES KUNSTEN
Grande Avenue
Grote Laan
PEL. D'HONNEUR.
EREPERK 1914-18.
PELOUSE D'HONNEUR
EREPERK.
1940-45.
GALERIES FUNERAIRES.
GRAFGALERIJEN.
RUE LEOPOLD
STRAAT
C.A. W.K.
N.
45
44
18
19 B
19 A
38 D
38 C
38 A
38 B
20 A
20 B
17
9 A
9 D
9 B
9 E
9 G
9 C
9 F
22
21
23
24
16
25
26
27
28
10
8
11
15
14
13
12
6 A
6 C
6 B
4
5 A
5 B
3 A
3 B
2
1
31 A
31 B
30
30 A
30 B
30 C
32
33
34
37
39 A
39 B
40 C
40 B
40 A
41
43
7
Ch W 33
Ch W 1
Ch W 2
Ch W 3
Ch W 4
Ch W 5
Ch W 6
Ch W 7
Ch W 8
Ch W 9
Ch W 10
Ch W 11
Ch W 12
Ch W 13
Ch W 14
Ch W 15
Ch W 16
Ch W 17
Ch W 18
Ch W 19
Ch W 20
Ch W 21
Ch W 22
Ch W 23
Ch W 24
Ch W 25
Ch W 26
Ch W 27
Ch W 28
Ch W 29
Ch W 29 A
Ch W 30
Ch W 31
Ch W 32

CIMETIERE DE LAEKEN
BEGRAAFPLAATS VAN LAKEN
0 50 100 200 M
RUE DES ARTISTES KUNSTENAARSSTR.
AV. DU PARC ROYAL KONINKLIJK PARKLAAN
N.
GALERIES FUNERAIRES.
GRAFGALERIJEN.
B RUE LEOPOLD
STRAAT
C.A. W.K.
PELOUSE D'HONNEUR EREPERK. 1940-45.
45
44
18
19B
19A
38
38A
38B
38C
38D
39A
39B
37
34
25
20A
20B
17
22
21
23
24
16
9A
9B
9C
9D
9E
9F
40C
40B
33
32
27
28
26
10
8
11
15
14
13
12
6A
6B
6
4
5A
5B
3A
3B
2
1
43
41
30A
30B
30C
31A
31B